VALTAKUNNANSYYTTÄJÄNVIRASTO

Lausunto

06.09.2018 Dnro 098/61/18

Lakivaliokunta
LaV@eduskunta.fi

Asia: U 38/2018vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi säännöistä, joilla helpotetaan rahoitus- ja muiden tietojen käyttöä tiettyjen rikosten ennalta estämistä, paljastamista, tutkimista tai niihin liittyviä syytetoimia varten, ja neuvoston päätöksen 2000/642/YOS kumoamisesta

Valtakunnansyyttäjänvirasto toteaa, että ehdotus, jolla mahdollistetaan eräin rajoituksin esitutkintaviranomaisten ja syyttäjien suora pääsy pankkitilitietoihin, taloudelliseen informaatioon ja analyyseihin, on kauan odotettu edistysaskel vakavan rikollisuuden torjunnassa. Järjestäytynyttä ja vakavaa rikollisuutta ennalta estetään tehokkaimmin ottamalla rikoshyöty pois tekijöiltä tai estämällä varojen käyttö rikolliseen toimintaan. Nykyisin kansallisessa ja rajat ylittävässä rikostorjunnassa yksi merkittävimmistä rikoshyödyn poisottamisen esteistä on tiedon puute siitä, miten varat kulkevat sähköisessä rahoitusjärjestelmässä. Syyttäjäntoimintaa on ajoittain vaikeuttanut myös se, ettei Rahanpesunselvittelykeskus ole luovuttanut syyttäjälle hallussaan olevaa tietoa todisteena käytettäväksi. Edellä kuvatut tiedonsaannin esteet vaikeuttavat mm. rahanpesun, terrorismin rahoituksen ja internetissä tehtyjen petosten tutkintaa ja syyttämistä, mutta saattavat jopa estää rikoshyödyn poisottamisen.

Esitutkintaviranomaiset suorittavat esitutkintaa syyttäjäntyön pohjaksi. Syyttäjäntyön kannalta tehostuva pääsy rikoksesta epäillyn pankkitilitietoihin EU-alueella tehostaa esitutkintaa, syyteharkintaa ja tuomioistuin käsittelyä. Vakavissa rikosasioissa syyttäjällä on velvollisuus osallistua esitutkintaan ja ohjata sitä määräyksin ja neuvoin. Tämä koskee erityisesti esitutkinnan kohdentamista sekä tarvittavan näytön hankkimista. Syyttäjän syyteharkinnan tulee perustua luotettavaan näyttöön, joka on hankittu siten, että sitä voidaan käyttää oikeudenkäynnissä todisteena. Se, että syyttäjällä on mahdollisuus esitutkinnan, syyteharkinnan ja oikeudenkäynnin aikana varmistua pankkitiedoista siten, että esitettävä näyttö on luotettavaa ja sen hankkimiseksi tehdyt lisäselvitykset ja oikeusapupyynnöt ovat laillisia ja kattavia, tulee entisestään edistämään vakavien rikosten torjunnan tehokkuutta.

Direktiivissä ehdotetaan rajattavaksi niitä tietoja, joita syyttäjäkin voi suoraan saada pankkitiedoista. Tilinomistajatiedot ovat aina olennaisia, kun rikoshyötyä jäljitetään. Toivottavaa on, että direktiiviä tarkennettaisiin niin, että tilinomistajatieto määritellään siten, että se kattaa kaiken

Osoite Lintulahdenkuja 4
00530 Helsinki
Puhelin 029 562 0800
Telekopio 029 562 0888
Sähköpostiosoite vksv@oikeus.fi

tilin omistamiseen ja hallintaan liittyvän tiedon, jota rahoituslaitokseen on tilin avaamisen ja sulkemisen välisenä aikana kertynyt. Tällaista tietoa on mm. rahanpesun torjumiseksi kansainvälisten sopimusten perusteella kerättävä tieto, joka säännönmukaisesti on esitutkinnassa ja syytteen ajamisessa olennaisen tärkeää, jos ko. tietoa on rahoituslaitoksesta pyydetty.

Epäselväksi on jäänyt, miksi direktiivi on rajattu soveltamisalaltaan siten, ettei se kata tilin saldotietoja tai tietoa tilisiirroista. Rahan kulun dokumentointi on välttämätöntä esimerkiksi rahanpesurikoksissa esirikoksen ja rahanpesurikoksen yhteyden näyttämiseksi. Samoin terrorismin rahoittamisessa on näytettävä, mihin varat ovat päätyneet. Rikoshyödyn poisottaminen edellyttää myös käytännössä, että myöhempi varojen tuomitseminen valtiolle tai vahingonkorvauksena asianomistajalle turvataan takavarikolla tai vakuustakavarikolla. Takavarikon toteuttaminen edellyttää varojen haltuun ottamista tai tilin ”jäädyttämistä”. Turvaaminen edellyttää näin ollen tietoa siitä, missä varat ovat. Jos suoralla pankkirekisterikyselyllä ei näitä tietoja ole saatavissa, niiden hankkimiseen on edelleen käytettävä poliisin tietopyyntöjä tai oikeusapupyyntöjä. Tältä osin nykytila ei ilmeisesti merkittävästi muuttuisi rahoituslaitoksille aiheutuvien kulujen osalta.

Syyttäjille avautuva mahdollisuus saada myös Rahanpesunselvittelykeskukselta taloudellista tietoa syyttäjän käsiteltävänä olevassa asiassa ja analyysitietoa yleisesti on tervetullut ehdotus. Koska syyttäjä viimekädessä ratkaisee sen, mikä näyttö on syytteen ajamisen kannalta merkittävää, syyttäjällä tulisi vakavissa rikoksissa olla aina pääsy kaikkeen siihen tietoon, mitä esitutkintaviranomaisetkin saavat, myös Rahanpesunselvittelykeskukselta.

Direktiiviehdotus sisältää artiklat Europolin oikeudesta saada direktiivissä tarkoitettua tietoa. Resiitissä mainitaan tuleva Euroopan syyttäjänvirasto EPPO, mutta sen oikeutta saada tietoa ei ehdotustekstissä ole. Neuvotteluissa tulisi huolehtia siitä, että myös EPPO:ssa työskentelevän kansallisen Eurooppa syyttäjän ja Suomessa toimivan valtuutetun syyttäjän tiedonsaantioikeudet turvataan. Myös EPPO:n tulisi saada ja voida käyttää tarkoituksensa toteuttamiseksi direktiivissä tarkoitettua tietoa samoin edellytyksin kuin Europol.

Valtakunnansyyttäjä Raija Toiviainen

Valtionsyyttäjä Ritva Sahavirta

Osoite Lintulahdenkuja 4
00530 Helsinki

Puhelin 029 562 0800

Telekopio 029 562 0888

Sähköpostiosoite vksv@oikeus.fi